

Doporučení pro Českou televizi

ve věci přístupnosti hlavní zpravodajské relace pro osoby se zrakovým postižením

---

Na veřejnou ochránkyni práv se obrátila Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých (SONS) dopisem, v němž upozornila na praxi České televize, která od roku 2011 cizojazyčné vstupy v rámci hlavní zpravodajské relace vysílá v původním znění s titulky. Do roku 2011 byly takové vstupy paralelně čteny v češtině, přičemž takto postupují všechny ostatní české televizní stanice. Praxe České televize je dle SONS v rozporu s čl. 9 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, neboť brání osobám se zrakovým postižením v přístupu k informacím.

V návaznosti na svou působnost v oblasti práva na rovné zacházení vycházející z § 1 odst. 5 ve spojení s § 21b zákona o veřejném ochránci práv¹ jsem se rozhodla vydat následující doporučení.²

A - Předmět a závěry doporučení

Spornou praxí České televize je v namítaném případě doprovázení slovního projevu mluvčích vyjadřujících se v cizím jazyce v hlavní zpravodajské relaci (Události) pouze psanými titulky. Titulky jsou způsobem přenosu informací, který je osobám se zrakovým postižením zcela nepřístupný. Osoby se zrakovým postižením mohou použít technologii zvukového popisu (audiopopis), která se používá i v pořadu Události. Tuto technologii však lze použít pouze na některých (novějších) televizních přijímačích, a nikoli u všech zprostředkovatelů vysílání. Pokud je audiopopis dostupný, jeho použití ve zpravodajské relaci pro čtení titulků je problematické, neboť ve chvíli, kdy musí „přečíst“ titulky, neslouží ke svému primárnímu účelu, kterým je popis prostředí a dalších okolností, které nevidomí nemohou vnímat. I čtení titulků za pomoci audiopopisu je problematické, neboť „nestíhá“ číst všechny titulky a přenos informací touto formou je méně kvalitní.

Na základě podnětu SONS jsem se zabývala následujícími otázkami:

- (1) Mohla by praxe České televize představovat nepřímou diskriminaci osob se zdravotním postižením?

Aby bylo možné v této věci dojít k nějakému závěru, je nutné najít odpovědi na související otázky:

- (2) Existuje legitimní cíl, kterým Česká televize může odůvodnit svůj dramaturgický záměr spočívající v titulkování cizojazyčných sekvencí?

---

¹ zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů

² podle § 21b písm. c) zákona o veřejném ochránci práv, který stanoví, že ochránce „zveřejňuje zprávy a vydává doporučení k otázkám souvisejícím s diskriminací“.

- (3) Jsou prostředky použité k dosažení tohoto cíle v rozumném vztahu přiměřenosti a nezbytnosti ve vztahu k tomuto cíli?

Na základě zjištěných skutečností jsem dospěla k závěru, že ačkoliv má Česká televize volnost v tom, jaký dramaturgický záměr zvolí, musí přitom respektovat práva osob se zdravotním postižením. Ve vztahu k osobám se zdravotním postižením nemá Česká televize pouze povinnosti stanovené zákonem o České televizi³ a zákonem o provozování rozhlasového a televizního vysílání,⁴ ale musí též respektovat právo osob se zdravotním postižením nebyt diskriminován. Ve zkoumaném případě jsem došla k závěru, že se Česká televize dopouští nepřímé diskriminace osob se zdravotním postižením, neboť zdánlivě neutrální praxe má negativní dopad na osoby se zrakovým postižením. Postup České televize přitom nelze rozumně ospravedlnit. Proto doporučuji, aby Česká televize upustila od titulkování cizojazyčných sekvencí, a ukončila tak diskriminační praxi ve vztahu k osobám se zdravotním postižením.

B - Skutková zjištění

B.1 Komunikace SONS s Českou televizí, Radou pro rozhlasové a televizní vysílání a Radou České televize

Prezident SONS se obrátil na generálního ředitele České televize⁵ a uvedl, že je běžnou praxí televizních stanic orientovaných na zpravodajství jako např. CNN a BBC, a bylo tomu tak i u České televize (i Československé televize) od počátku jejího vysílání v roce 1953 do roku 2011, že cizojazyčné zpravodajské vstupy jsou paralelně se samotným příspěvkem, který bývá po většinu svého trvání vysílán v nižší hlasitosti, čteny mluvčím v mateřském jazyce příslušné stanice. Od roku 2011 Česká televize tuto praxi změnila tak, že obsah projevu cizojazyčného mluvčího překládá pouze psanými titulky. Tím se staly cizojazyčné segmenty ve zpravodajských relacích nepřístupnými pro nevidomé, osoby s jiným zrakovým postižením, jakož i osoby s poruchami čtení.

Na tyto námitky odpověděl ředitel zpravodajství⁶ a uvedl, že se snaží „*divákům poskytovat ve zpravodajství co nejautentičtější zážitek, ke kterému patří původní promluva konkrétního zahraničního mluvčího, obohacená o sílu okamžiku projevující se v emocích, tónu hlasu, náladě atd.*“, což hlasové přemlouvání cizojazyčných segmentů nemůže nahradit. Uvedl též, že se používáním titulků snaží přispívat ke zlepšení jazykové vybavenosti diváků. Upozorňuje též na výlučnost Událostí jako hlavní zpravodajské relace, přičemž většina zpráv se během dne objevuje na zpravodajské ČT24, která pracuje s přemlouváními, nikoliv titulkováními, segmenty zahraničních mluvčích.

S tímto vyjádřením České televize organizace SONS polemizuje⁷ a uvádí například skutečnosti, které vyplynuly z analýzy vysílání hlavní zpravodajské relace⁸

³ zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů

⁴ zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

⁵ dopisem ze dne 6. září 2012

⁶ dopisem ze dne 19. září 2012

⁷ v dopisu ze dne 31. května 2013

⁸ z týdne 6. až 12. května

(tj., že u většiny cizojazyčných příspěvků je emoční stránka projevu mluvčího oproti obsahu druhořadá). Pokud jde o motivaci k učení se cizím jazykům, SONS tuto argumentaci zpochybňuje a považuje za účelovou, neboť ve sledovaném období se objevily promluvy ve 14 jazycích, mezi nimiž byla i bengálština či indonéština. Česká televize ve svém záměru nechat promlouvat pouze originální znění není dle SONS zcela důsledná, neboť např. v příspěvku, v němž hovořily filipínské a indonéské služebné v USA, byla část filipínské výpovědi odvysílána i s anglickým mluveným překladem.

Protože věcná komunikace dále nepokračovala, obrátila se organizace SONS koncem roku 2013 na Radu pro rozhlasové a televizní vysílání. Rada pro rozhlasové a televizní vysílání shledala, že nemá k dispozici nástroje, kterými by Českou televizi přiměla vyhovět požadavku SONS a předala podnět Radě České televize.⁹ Předseda Rady České televize odpověděl, že Česká televize plní povinnost danou jí zákonem o provozování rozhlasového a televizního vysílání,¹⁰ tj. zpřístupnit osobám se zrakovým postižením alespoň 10 % vysílaných pořadů technologií zvukového popisu, přičemž tento požadavek plní.

SONS se ohrazuje¹¹ proti tomu, aby byla problematika dávana do souvislosti se zvukovým popisem. Audiopopis sice umí číst psané titulky, ale nestíhá je přečíst přesně. Současně je jeho účelem spíše popis prostředí, takže v momentě čtení titulků vůbec neplní svou funkci, kterou je popis dění na obrazovce. Technologii lze použít pouze na některých typech televizních přijímačů.

B.2 Komunikace ochránkyň s Českou televizí

V návaznosti na podání organizace SONS jsem oslovila Českou televizi, aby vysvětlila svůj dramaturgický záměr. Ředitel výroby postupně odpověděl na všechny položené otázky následovně.

Za cíle zavedení praxe titulkování cizojazyčných promluv označil 1) design a dramaturgii pořadu Události, která se liší „od všeho, co je vidět na ČT24“ a 2) snahu nechat zaznít v tomto pořadu cizí jazyky v originále.

Autenticitu zpráv označil za jeden z klíčových atributů kvalitního zpravodajství. Projevy, které zaznívají, mají „*apelativní charakter, často s nemalou emocionální esencí – přísně vzato jsou nepřeložitelné*“. Upozorňuje též na nedůvěřivé diváky, kteří média podezírají z manipulace s argumenty a záměrně nepřesných překladů.

Zprostředkování autentického zážitku jiným způsobem nezvažovali. Pokud jde o ohlasy na praxi titulkování, kromě této stížnosti zatím nejsou žádné.

---

⁹ Tehdejší předsedkyně Rady pro rozhlasové a televizní vysílání v reakci na tento podnět uveřejnila dne 19. února 2014 v deníku Referendum článek s názvem „ČT nastavuje divákům laťku vysoko“.

¹⁰ ustanovení § 32 odst. 2 zákona č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů

¹¹ V rámci komunikace zástupce SONS s pověřenou zaměstnankyní Kanceláře veřejného ochránce práv (např. jednání dne 2. listopadu 2015, vyjádření pro veřejnou ochránkyňu práv ze dne 16. října 2015) i v komunikaci s Českou televizí.

Pokud jde o snahu o zlepšení jazykové vybavenosti diváků, Česká televize tuto problematiku s odborníky a odbornicemi na jazykové vzdělávání nekonzultovala. Uvádí pouze šetření Eurobarometru z roku 2012,¹² podle něhož se česká aktivní znalost angličtiny řadí na poslední místo ze všech členských zemí EU. Jako další data pro potřebnost motivovat českou veřejnost k učení cizích jazyků uvádí výzkum agentury STEM z léta 2014 pro Czechinvest, podle něhož jen 34 % populace mluví plyně anglicky.

Dopady svého kroku směrem ke zlepšení jazykové vybavenosti Česká televize prozatím nevyhodnocuje. Uvádí pouze skutečnost, že poptávka po titulkování cizojazyčných materiálů je velká.¹³

C - Hodnocení věci ochránkyní

Právo na rovné zacházení a zákaz diskriminace osob se zdravotním postižením v oblasti přístupu ke službám nabízeným veřejnosti a při jejich poskytování upravuje antidiskriminační zákon.¹⁴ Antidiskriminační zákon sám neobsahuje definici služby a které výkony pod tento pojem spadají. Podle literatury¹⁵ je pro účely antidiskriminačního zákona možné považovat za službu určitý „výkon“ zpravidla poskytovaný za úplatu. Do věcné působnosti antidiskriminačního zákona pak spadá tehdy, pokud je nabízen veřejnosti. Úplata či protiplnění přitom nejsou nezbytným předpokladem.

Televizní vysílání je specifickým typem služby, což vyplývá ze zákona o České televizi,¹⁶ který v § 2 stanoví, že: „Česká televize poskytuje službu veřejnosti tvorbou a šířením televizních programů, popřípadě dalšího multimediálního obsahu a doplňkových služeb na celém území České republiky...“ Televizní vysílání dále naplňuje i znak služby poskytované za úplatu, neboť je financována¹⁷ částečně z televizních poplatků¹⁸ placených majiteli televizních přijímačů a částečně z vlastní podnikatelské činnosti, která zahrnuje komerční sdělení adresovaná příjemcům televizního vysílání. V tomto případě není rozhodné, že jsou některé osoby se zdravotním postižením od placení poplatků osvobozeny,¹⁹ neboť zákaz diskriminace se vztahuje i na situace, v nichž jsou bezplatně poskytovány služby, které jsou však

---

¹² Europeans and their languages [online] Evropská komise 2012 [cit. 20. 5. 2016]. dostupný z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:dl8C1DNkjlJ:ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz

¹³ Jako příklad uvádí iniciativu České středoškolské unie z roku 2013, která žádá anglický jazyk v televizním vysílání pouze s titulky.

¹⁴ zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon), ve znění pozdějších předpisů

¹⁵ KVASNICOVÁ, Jana; ŠAMÁNEK, Jiří a kol. Antidiskriminační zákon. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 73. ISBN 978-80-7478-897-6.

¹⁶ zákon č. 483/1991 Sb., o České televizi, ve znění pozdějších předpisů

¹⁷ ustanovení § 10 zákona o České televizi

¹⁸ zákon č. 348/2005 Sb., o rozhlasových a televizních poplatcích a o změně některých zákonů

¹⁹ ustanovení § 4 zákona o rozhlasových a televizních poplatcích

běžně poskytovány za protiplnění.²⁰ I osoby se zdravotním postižením jsou příjemci komerčních sdělení, a tím zprostředkovaně zajišťují České televizi příjem.

V návaznosti na § 3 odst. 1 antidiskriminačního zákona se nepřímou diskriminací rozumí takové jednání nebo opomenutí, kdy na základě zdánlivě neutrálního ustanovení, kritéria nebo praxe je z některého z důvodů, které zahrnují i zdravotní postižení, osoba znevýhodněna oproti ostatním. Nepřímou diskriminací není, pokud toto ustanovení, kritérium nebo praxe je objektivně odůvodněno legitimním cílem a prostředky k jeho dosažení jsou přiměřené a nezbytné.

Při posuzování možné diskriminace osob se zdravotním postižením se dále uplatní zásady formulované v Úmluvě o právech osob se zdravotním postižením.²¹ Podle Úmluvy je třeba zajistit přístup osob se zdravotním postižením na rovnoprávném základě s ostatními, mimo jiné, k informacím a komunikaci a k dalším službám dostupným nebo poskytovaným veřejnosti. Úmluva stanoví povinnosti státům, ale současně je důležitá pro výklad ustanovení vnitrostátních předpisů, protože stanoví obecné principy, které je nutné vzít v úvahu při výkladu neurčitých právních pojmů, které obsahuje i antidiskriminační zákon.²²

Žádný obecně závazný právní předpis nestanoví konkrétní cíle zpravodajství a zpravodajských pořadů. Kodex České televize,²³ jehož předložením předpokládá § 8 zákona o České televizi, stanoví jako prvořadý úkol České televize „zprostředkovávat informace ve zpravodajských a aktuálně publicistických pořadech“.²⁴ Dále se však věnuje pouze obsahu, a nikoliv formě předávání informací. Z těchto skutečností vyplývá, že má Česká televize značný prostor pro to, jakou formu pro zpravodajství zvolí. Musí však respektovat výše naznačená pravidla o zákazu diskriminace osob se zdravotním postižením a princip přístupu,²⁵ který zahrnuje i přístup k informacím.

V následujícím hodnocení se budu zabývat tím, zda se Česká televize mohla dopustit nepřímé diskriminace osob se zdravotním postižením postupně v návaznosti na obecnou definici nepřímé diskriminace a dále v návaznosti na zvláštní definici nepřímé diskriminace osob se zdravotním postižením. Posouzení se vztahuje výhradně k hlavní zpravodajské relaci Události, v níž by měly zaznít nejdůležitější události dne v přesně vymezeném čase, nikoliv k vysílání a jeho přístupnosti osobám s různým typem zdravotního postižení obecně. Povaha Událostí jako hlavní zpravodajské relace se liší od zpravodajství vysílaného na zpravodajském kanále ČT24, neboť tento kanál vysílá během dne různé zprávy a informace. Některé z nich se mohou objevit v hlavní zpravodajské relaci a současně mohou být v hlavní

²⁰ KVASNICOVÁ, Jana; ŠAMÁNEK, Jiří a kol. Antidiskriminační zákon. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 73. ISBN 978-80-7478-897-6.

²¹ sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 10/2010 Sb. m. s., o sjednání Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením

²² Primárně je Úmluva dokumentem, který zavazuje státy, nicméně v ní vyjádřená práva osob se zdravotním postižením mohou za určitých okolností působit i ve vztahu mezi osobami soukromého práva navzájem (tzv. nepřímé horizontální působení). Tento koncept, tj. „prozařování“ základních práv celým právním řádem formuloval Ústavní soud v nálezu ze dne 24. 9. 1998, sp. zn. III ÚS 139/98 (N 106/12 SbNU 93). Projevuje se povinností orgánů veřejné moci „interpretovat a aplikovat právo pohledem ochrany základních práv a svobod“.

²³ Kodex České televize schválený Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky dne 2. července 2003 [online]. Česká televize, ©2003. [cit. 20. 5. 2016], dostupný z: <http://img.ceskatelevize.cz/boss/image/contents/kodex-ct/pdf/kodex-ct.pdf>

²⁴ čl. 5 Kodexu České televize

²⁵ definovaný v čl. 9 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením

zpravodajské relaci vysílány informace, které se v průběhu dne v jiných zpravodajských relacích vůbec neobjevily.

C.1 Nepřímá diskriminace osob se zdravotním postižením

Česká televize je jako poskytovatelka specifické služby vázána antidiskriminačním zákonem. Spornou se v tomto případě stala praxe navazující na dramaturgický záměr, v návaznosti na kterou jsou cizojazyčné promluvy v hlavní zpravodajské relaci opatřeny titulky namísto toho, aby byly dabovány v českém jazyce. Pro posouzení nepřímé diskriminace není důležité, zda by mohl být přítomen úmysl diskriminovat. V návaznosti na výše uvedenou právní úpravu by mohla mít nepřímo diskriminační dopad zcela neutrální praxe. Tato však může být neutrální pouze zdánlivě, protože ve svém důsledku může vést ke znevýhodnění osob se zrakovým postižením (případně též osob s poruchami čtení), protože tyto si nemohou titulky přečíst. Při přijímání televizního vysílání jsou osoby se zrakovým postižením obecně odkázány pouze na zvukovou stopu vysílání, přičemž ve chvíli, kdy hovoří osoba v cizím jazyce, je přístupnost této části vysílání ještě více redukována. V případě exotických jazyků může být vysílání takových příspěvků pouze s titulky v češtině pro osoby se zrakovým postižením zcela nepřístupné. V těchto skutečnostech spočívá znevýhodnění oproti osobám bez zdravotního postižení.

Vzniklé znevýhodnění osob se zrakovým postižením neodstraňuje v Událostech používaná služba audiopopisu, neboť není dostupná na všech televizních přijímačích. Ve chvíli, kdy audiopopis „čte“ titulky, je značně omezena jeho funkce, kterou je zprostředkování informací o prostředí. V neposlední řadě čtení pomocí audiopopisu redukuje obsah promluvy, neboť z objektivních důvodů toto čtení nahlas nemůže být tak rychlé, jako čtení titulků nebo předtočený dabing.

Aby se nejednalo o nepřímou diskriminaci, bylo by třeba zdánlivě neutrální praxi odůvodnit legitimním cílem, přičemž prostředky k jeho dosažení mají být přiměřené a nezbytné.

C.2 Cíle zavedení titulkování a jejich posouzení

Jako cíle uvedla Česká televize v komunikaci se SONS a ochránkyní následující:

- (1) dramaturgický záměr, kterým je snaha o poskytnutí co nejautentičtějšího zážitku ve zpravodajství,
- (2) předejití vzniku pochybností o přesnosti překladů,
- (3) odlišení se od zpravodajských pořadů vysílaných na ČT24,
- (4) nechat v pořadu Události zaznít cizí jazyky v originále, což má přispět k zlepšení jazykové vybavenosti.

Dramaturgický záměr, na základě kterého by měl být divákům zprostředkován co nejautentičtější zážitek z cizojazyčné promluvy, která je odvysílána přesně tak, jak byla řečena v původním jazyce, lze považovat za cíl, který je legitimní, neboť souvisí s objektivitou a přesností zpravodajství. Stejným způsobem lze hodnotit cíl omezující vznik pochybností o přesné interpretaci přeložené promluvy.

Cíl spočívající ve snaze o odlišení Událostí jako hlavní zpravodajské relace od všech ostatních zpravodajských pořadů zpravidla vysílaných na ČT24 není možné považovat za legitimní. Pěstování výlučnosti zpravodajské relace sice přímo navazuje na důležitost zpravodajství ve vysílání, výslovně uvedenou v Kodexu České televize, nicméně pouhou snahu o odlišnost nelze považovat za legitimní cíl, kterým by bylo možné ospravedlnit nepříznivý dopad na osoby se zdravotním postižením.

Snaha o vytvoření prostoru pro to, aby mohly zaznít promluvy v cizím jazyce za účelem vzdělávání v cizích jazycích, lze s ohledem na jednu z funkcí České televize, kterou je i podíl na vzdělávání veřejnosti, možné též považovat za legitimní.

Protože tři z uvedených cílů je možné považovat za legitimní, je nutné dále zkoumat přiměřenost a nezbytnost prostředků použitých k dosažení těchto cílů. Vzhledem ke konkrétním cílům je tak třeba zkoumat²⁶ vhodnost zvoleného opatření, tj. zda je způsobilé dosáhnout sledovaného cíle a zda neexistuje jiné opatření, kterým by bylo možné efektivně dosáhnout stejného cíle, aniž by negativně dopadalo na osoby se zdravotním postižením.

C.3 Přiměřenost a nezbytnost prostředků použitých k dosažení cílů

Pro docílení autentického zážitku spojeného se snahou o přesnost při vysílání cizojazyčných promluv je odvysílání cizojazyčných promluv v původním znění vhodným prostředkem pouze částečně. U některých promluv emocionální náboj či tón hlasu není vůbec důležitý, u některých pouze zčásti. U promluv, u nichž tón hlasu, patrný pouze v autentické promluvě, hraje důležitou roli, vzniká pochybnost o nezbytnosti tohoto opatření. Existují totiž i jiné možnosti, jak autentický zážitek zprostředkovat bez znevýhodnění osob se zdravotním postižením. Tím je například zpoždění dabingu o několik vteřin a ponechání ztlumené zvukové stopy v cizím jazyce.

Pokud jde o předejití vzniku pochybností o přesnosti interpretace přeložených promluv, je zařazení titulků namísto dabingu taktéž vhodné pouze částečně. U exotičtějších jazyků totiž nelze předpokládat znalost cizího jazyka u diváků ani na základní úrovni, proto je omezená i kontrola a diváci jsou odkázáni na titulky, které mohou vykazovat obdobné nepřesnosti jako čtený dabing. Česká televize přitom uvedla, že těmto námitkám nemusejí čelit v rozšířené míře, ale právě pouze od malé skupiny nedůvěřivých diváků. Způsobem, jak uspokojit tyto osoby, aniž by vznikalo znevýhodnění osob se zdravotním postižením, by bylo např. ponechání originálního znění na zvláštní zvukové stopě, nebo odvysílání cizojazyčných promluv v původním znění v některém z pořadů na zpravodajském kanále.

Vzdělávací funkce cizojazyčných promluv v hlavní zpravodajské relaci též vzbuzuje pochybnosti o vhodnosti. Při zkoumání vhodnosti je nutné se ptát, zda je opatření způsobilé přispět k dosažení sledovaného cíle. Na tuto otázku není možné s jistotou odpovědět, neboť Česká televize tuto problematiku, jak sama přiznává, nekonkurtovala s odborníky a odbornicemi na jazykové vzdělávání. Pokud jde o konkrétní data, odkazuje Česká televize na šetření Eurobarometru z roku 2012,²⁷

---

²⁶ Jak uvádí např. KVASNICOVÁ, Jana; ŠAMÁNEK, Jiří a kol. Antidiskriminační zákon. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, a.s., 2015, s. 177. ISBN 978-80-7478-897-6.

²⁷ Europeans and their languages [online] Evropská komise 2012 [cit. 20. 5. 2016]. dostupný z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:dl8C1DNkklJ:ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_386_en.pdf+&cd=1&hl=cs&ct=clink&gl=cz

kteře odhaluje aktivní znalost angličtiny i jiných jazyků u Čechů a Češek jako jednu z nejhorších. Pokud bychom přijali praxi titulkování všech cizojazyčných promluv jako vhodný impuls k učení se cizích jazyků, zůstávají pochybnosti o tom, zda se jedná o opatření vhodné i pro jiné jazyky, než je angličtina. Vhodnost je také oslabena skutečností, že Česká televize dopad přijatého opatření nijak nevyhodnocuje, přičemž o reálném dopadu opatření na zlepšení znalosti cizích jazyků při vysílání krátkých cizojazyčných sekvencí (maximálně několik minut, častěji kratších než jedna minuta) lze pochybovat. Ani pro tento účel zvolené opatření nenaplní požadavek na nezbytnost, neboť mnohem efektivnějším prostředkem vzhledem ke zvolenému cíli by bylo vysílání rozsáhlejších promluv či celých pořadů pouze v cizích jazycích, a to bez omezení přístupu k hlavní zpravodajské relaci pro osoby se zdravotním postižením.

Z výše uvedených důvodů je nutné namítanou praxi České televize shledat nepřímo diskriminační v rozporu s § 3 odst. 1 antidiskriminačního zákona.

D - Závěry

Základním předpokladem, který umožňuje osobám se zdravotním postižením žít nezávisle a plně se účastnit na životě společnosti, je přístupnost.²⁸ Kromě veřejně přístupných prostor a např. dopravy je osobám se zdravotním postižením nutné zpřístupnit v nejvyšší možné míře i informace. Jsem si vědoma toho, že Česká televize dlouhodobě plní své povinnosti ve vztahu k osobám se zdravotním postižením dané zákony,²⁹ nicméně realizace principu přístupnosti jde za hranice realizování pozitivních povinností ve vztahu k osobám se zdravotním postižením výslovně daných zákony. Česká televize jako veřejnoprávní médium by měla tomuto principu věnovat zvláštní pozornost.

Ideálním způsobem, jak výše naznačený princip realizovat, je zvolit řešení, které slouží všem, a nikoliv pouze osobám se zdravotním postižením. Tento princip se označuje jako disability mainstreaming³⁰ (tj. účast na hlavním proudu). Hlavního proudu by se měli účastnit všichni, pro které je to možné, a to v každé oblasti, kde je to možné. Mainstreaming znamená věnování systematické pozornosti zvláštním potřebám lidí se zdravotním postižením, přičemž vytváření zvláštních opatření zajišťujících přístupnost vysílání osobám se zdravotním postižením v situaci, kdy je možné zvolit univerzální řešení, je v rozporu s tímto principem.

Přednost by měla být dána řešení v souladu s principem tzv. univerzálního designu, jehož používání by mělo zajistit plně rovnoprávný a neomezený přístup pro všechny potenciální příjemce a příjemkyně služeb včetně osob se zdravotním postižením způsobem, který respektuje jejich důstojnost a rozmanitost.³¹

---

²⁸ S přístupností jako jedním z hlavních principů pracuje Úmluva o právech osob se zdravotním postižením.

²⁹ tj. § 3 odst. 1 zákona o České televizi a § 32 odst. 2 zákona o provozování rozhlasového a televizního vysílání

³⁰ S principem mainstreamingu pracují např. dokumenty vytvořené na úrovni Evropské unie. Viz např. European Commission. Disability mainstreaming in the European Employment Strategy [online], 2005 [cit. 25. 5. 2016]. Dostupné z: http://unipd-centrodirittiumani.it/public/docs/emco010705_en_1.pdf, s. 2 – 3.

³¹ Obdobně o této problematice hovoří Výbor OSN pro práva osob se zdravotním postižením v komentáři k čl. 9 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením mimo jiné v bodě 15. Připouští přitom, že aplikování univerzálního designu automaticky nevyklučuje potřebu speciální technické pomoci. Viz Committee on the Rights of Persons with Disabilities. General comment No. 2. Article 9: Accessibility [online]. 2014 [cit. 25. 5. 2016]. Dostupné z: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G14/033/13/PDF/G1403313.pdf?OpenElement>

Při rozhodování o jakýchkoliv změnách či nových řešeních by se mělo dbát na to, aby byly odstraňovány nerovnosti a nedocházelo k vytváření nových bariér. Mám za to, že při rozhodování o konkrétní dramaturgii, která by mohla mít vliv na přístupnost pro osoby se zdravotním postižením, je třeba dát přednost řešení, které bude příznivé pro co nejširší okruh osob. Vnímám, že díky audiopopisu zůstává hlavní zpravodajská relace přístupná i pro osoby se zrakovým postižením, nicméně toto řešení nerespektuje princip přístupnosti pro všechny.

Přístupnost zpravodajství a informací v něm obsažených úzce souvisí s následnou realizací svobody projevu, práva na informace a vyjadřování vlastních názorů.³² Proto je při hodnocení přístupnosti televizního vysílání nutné věnovat zvláštní pozornost zpravodajství a publicistice.

Na základě výše popsaných zjištění a úvah jsem v rámci své působnosti v oblasti práva na rovné zacházení došla k závěru, že praxe České televize při titulkování cizojazyčných promluv v hlavní zpravodajské relaci představuje nepřímou diskriminaci osob se zrakovým postižením.

Proto využívám svého oprávnění ve smyslu ustanovení § 21b písm. c) zákona o veřejném ochránci práv a rozhodla jsem se doporučit České televizi, aby v zájmu zajištění přístupnosti vysílání nejen pro osoby se zrakovým postižením, ale i pro všechny osoby, které mají nebo by mohly mít problémy se čtením titulků, upustila od titulkování cizojazyčných promluv. V rámci zachování výše naznačeného principu přístupnosti by se případná změna neměla dotknout používání titulků pro osoby se sluchovým postižením.

Doporučení zasílám České televizi a na vědomí taktéž Sjednocené organizaci nevidomých a slabozrakých České republiky, a žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřila k závěru o nepřímé diskriminaci a doporučenému postupu.

Mgr. Anna Š a b a t o v á, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(doporučení je opatřeno elektronickým podpisem)

---

³² zaručených v čl. 17 Listiny základních práv a svobod a speciálně pro osoby se zdravotním postižením v čl. 21 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením